

EN RAPPORT BASERT PÅ FOSTERHJEMSUNDERSØKELSEN 2024

«Forutsigbarhet, trygg økonomi og trygge arbeidsforhold i et fosterhjem, gjør ikke kjærligheten mindre»

Innhold

1.	Innledning.....	3
2.	Rettsikkerhet for barn i fosterhjem.....	5
2.1	Medvirkning	5
2.2	Fosterforeldres rettigheter til å ivareta barnet	6
2.3	Klagerett på enkeltvedtak og hjelp til megling/overprøving	8
2.4	Manglende tilgang til viktige digitale tjenester i en fosterfamilie.....	9
3.	Brudd, flyttinger og samarbeid	10
3.1	Uplanlagte flyttinger og brudd.....	10
4.	Stabiliserende behovsrettede tiltak i fosterhjemsoppdraget	13
4.1	Frikjøp	13
4.2	Avlastning og veiledning i komplekse situasjoner	14
4.3	Økonomi	15
4.3.1	Fosterforeldre som mottar NAV ytelser	16
5.	Samvær, samarbeid med foreldre og gjenforening/tilbakeføring.....	17
5.1	Samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre	18
5.2	Samvær.....	19
5.3	Gjenforening	20
6.	Ettervern	22
7.	Terningkast til kommunene	24
8.	Overordnede anbefalinger fra Norsk Fosterhjemsforening.....	25

1. Innledning

Fosterforeldrene sier det er dypt meningsfylt å hjelpe barn og unge! En kompleks innsats må til i et fosterhjem for å skape tilknytning og en trygg relasjon. Da kan en rehabiliteringsprosess iverksettes, og skjevutvikling og indre arbeidsmodeller snus til at barnet opplever egenverdi og at det er verdt å elskes.

Fosterforeldre forventer ikke at hverdagen skal bli en dans på roser, eller at man overøses av takknemlighet for å ha tatt på seg dette oppdraget.” Forelskelsen” forventes å gå over og avvising blir en del av et komplekst oppdrag som kan være krevende å stå i for alle i familien. Det fosterforeldre ikke forventer, er at myndighetenes fastsettelse av rammer, samarbeid, rettigheter til å ta vare på barnet, rettsikkerhet og ivaretagelse av fosterfamilien er så tilfeldig og mangelfull. Fosterforeldre opplever å måtte kjempe “mot” systemet for ivaretagelse av barnets beste og trygge rammer for fosterfamilien.

Forutsigbarhet og forventning om en barneverntjeneste som spiller på lag, har tillit og heier, er en etablert forventning når man tar på seg et fosterhjemsoppdrag. Dette kan kategoriseres som en hygienefaktor. Det betyr at samarbeid, tillit, støtte og hjelp forventes, og er ikke en motivasjonsdriver i seg selv. Men når disse variablene ikke er til stede så virker de virkelig demotiverende på fosterforeldrene, og skaper opplevelsen av å jobbe i motbør. Konsekvensen av mangelfull oppfølging er at fosterhjem ikke evner å stå i oppdraget, ikke tar på seg nye oppdrag og ikke anbefaler andre å bli fosterforeldre.

De aller fleste ungdommene som har svart på undersøkelsen forteller oss at fosterhjemmet har hatt en positiv innvirkning i livene deres. Barn i fosterhjem betaler den høyeste kostnaden når det offentlige overtar ansvaret for dem. De flyttes inn i et fosterhjem som alt for ofte gis ustabile rammer og lite forutsigbarhet. Barna må leve et liv i midlertidighet over mange år uten trygghet på at familierelasjoner som skapes til fostersøsken og fosterforeldre får lov til å vare livet ut.

Det er fosterhjemmet og ikke det offentlige, som bærer all risiko forbundet med oppdraget. Både økonomisk risiko, uforutsigbarhet og juridisk risiko. Fosterforeldre og fostersøken bærer, sammen med barn i fosterhjem, også en stor følelsesmessig risiko i relasjonen uten å vite om myndighetene legger opp til at denne nye familietilknytningen skal få beskyttelse i tråd med Den Europeiske menneskerettighets Konvensjon (EMK) artikkel 8. Denne risikoen varer også etter en eventuell gjenforening.

Fosterhjemskrise har vært et stort problem over mange år - barn som lever under omsorgssvikt står i kø og venter på et trygt hjem. De viktigste ambassadørene for å rekruttere flere fosterhjem er de som allerede er fosterforeldre. De kan både re-rekrutteres og gi andre familier gode råd og eventuelle anbefalinger om å bli fosterhjem. Dessverre får vi ikke brukt dette potensiale best mulig når de beskriver situasjonen slik:

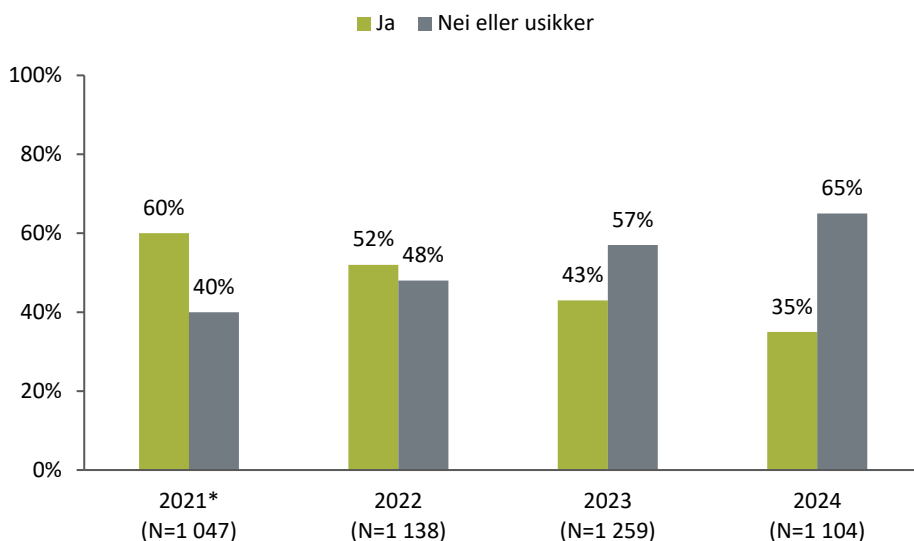
På spørsmålet om fosterforeldrene kunne tenke seg å påta seg et nytt oppdrag svarer de (N=1104)

- 25,0 % sier ja, 42,7 % sier nei, 27,2 % svarer vet ikke

På spørsmålet om fosterforeldrene kan anbefale andre å bli fosterforeldre svarer de (N=1104)

- 34,5 % sier ja, 35,0 % sier nei, 29,8 % svarer vet ikke

Utvikling i omfanget av fosterforeldre som kan anbefale andre å bli fosterforeldre

***I 2021 var svaralternativene formulert som en skala fra 1-6 hvor 1 er uenig og 6 er enig. I figuren har 4-6 blitt tolket som "Ja" mens 1-3 og Vet ikke har blitt tolket som "Nei eller usikker". Kilde: Fosterhjemsundersøkelsen.

Hva kan denne negative utviklingen skyldes?

Dette er helt sikkert et mer sammensatt bilde, men her er noen mulige hendelser eller kjennetegn som kan spille inn og være årsak til denne negative utviklingen:

Barnevernreformen innebar mer ansvar over til kommunene, som allerede har for mange oppgaver som skal løses. Les mer i rapporten [«Ståa i Norske kommuner, en kartlegging av kommunenes oppfyllelse av lovpålagte oppgaver»](#) fra 2022.

Det er store variasjoner mellom kommunenes faglige og økonomiske forutsetninger til å levere forutsigbarhet, avtaleinnhold og kvalitet til fosterhjemmene.

Sparekniv i kommunene gir avslag på både faglige tiltak og stabiliserende tiltak til barn i fosterhjem.

Mange fosterforeldrene etterspør blant annet mer avlastning, mer veiledning og mer frikjøp, men får ikke dette, og opplever at de blir sett på som «vanskelige» og lite samarbeidsvillige. Spesielt hvis de er uenige med barneverntjenesten om behovet.

Færre institusjonsplasser og spesialiserte tiltak gjør at barn og unge ikke får det spesialiserte tiltaket de trenger. Barna med store helseutfordringer og omsorgsbehov blir plassert i vanlige kommunale fosterhjem.

Stor utskiftning av ansatte i barneverntjenesten, mange nye kontaktpersoner og ofte ulik utøvelse av faglig skjønn og forståelse av behov blant saksbehandlere.

Mange fosterforeldrene opplever en helt annen fosterhjemshverdag enn det de forventet eller ble forespeilet. De opplever mye større arbeidsbelastning og mindre hjelp og samarbeid med

barneverntjenesten. Det gir stor uforutsigbarhet og opplevelsen av å bli motarbeidet og ikke hjulpet.

EMD-dommene mot Norge kan ha gitt en pendeleffekt og en ny sjablong vurdering over “i den andre grøfta”. Mange fosterforeldre opplever at barn tvinges til samvær som ikke er til barnas beste – men barneverntjenesten bistår ikke med hverken veiledning eller tiltak for å bedre situasjonen.

Fosterforeldre opplever at de har fått et ansvar 24/7, men ikke rettigheter eller mandat til å utøve dette ansvaret. Det er frustrerende, og de opplever seg ofte maktesløse. Den psykiske belastningen med å være fosterforeldre er veldig høy.

Det handler altså ikke om barna, for det oppleves dypt meningsfullt å få være en trygg og positiv voksen ressurs i barn og unges liv. Det handler om systemet, - og det kan vi gjøre noe med!

5 prioriterte rekrutteringstips fra fosterforeldrene

(N=878)

1. Gi frikjøpte fosterforeldre rettigheter og beskyttelse som om de var arbeidstakere (oppsigelsesvern, tjenestepensjon, yrkesskadedekning, rett til sykepenger fra 1. dag, o.l.).
2. Sikre at barn ikke må leve i midlertidighet over mange år i et fosterhjem, og etter 3 år i fosterhjemmet skal plasseringen vurderes å ikke lenger være midlertidig, men permanent.
3. Staten må ha ansvar for både kvaliteten og økonomien i fosterhjemsomsorgen, ikke overlates til varierende kommunebudsjetter og enkeltpersoners kompetanse.
4. Styrke barnas rettssikkerhet ved å gi fosterforeldre prosessuelle rettigheter i komplekse og viktige situasjoner som samvær, tilbakeføring og flytting til annen omsorgsbasis.
5. At barnet får rett til å bestemme i egen barnevernssak og ikke bli presset til samvær eller tilbakeføring hen ikke ønsker.

2. Rettsikkerhet for barn i fosterhjem

2.1 Medvirkning

Et viktig premiss i alle vedtak om tiltak og beslutninger fra det offentlige er retten til å medvirke for de det gjelder. Dette er et viktig aspekt ved rettsikkerheten i velferdsstaten Norge. Spesielt viktig er det ved så særdeles inngripende tiltak i et barns liv som når det ikke lenger kan bo trygt hjemme, men må flyttes ut av sitt foreldrehjem. For at barn skal medvirke må det oppleves trygt! Med stadige bytter av kontaktpersoner blir det vanskelig å bygge trygge relasjoner. Vi ser at bruk av tillitsperson for å trygge barnets medvirkning og formidling av barnets ønsker er svært lite brukt. For fosterforeldrene blir medvirkning også veldig viktig for å være en god samarbeidspart til barneverntjenesten. Dessverre blir fosterforeldre noen ganger kun sett på som en oppdragstaker

Noen som ikke har noe de skulle ha sagt, og ikke som en viktig samarbeidspart som må medvirke fordi de er ansvarlige for den daglige omsorgen 24/7. Ofte har de en hel familie som skal ivaretas med flere enn kun et barn. Funnene i undersøkelsen viser at vi har en lang vei å gå på dette punktet.

- 22,1 % (N=935) av fosterforeldrene er uenige i at barneverntjenesten sikrer at barnets/ungdommens rett til medvirkning ivaretas
- 38,8 % (N=98) av ungdommene svarer at de kun i noen/liten/svært liten grad opplever å ha fått mulighet til å medvirke i dialog med barnevernstjenesten og sin kontaktperson. Over 10 % oppgir at de ikke vet om de har fått denne muligheten
- 28,7 % (N=901) av fosterforeldrene er enige i at de får / har fått medvirke i spørsmål om utforming av samværsordningen
- 83,1 % (N=913) av fosterforeldrene sier det er byttet kontaktperson i løpet av oppdraget, og mange oppgir at det byttes flere ganger årlig
- 24,4 % (N=881) av fosterforeldrene opplever at barnet kun i noen grad/liten/svært liten grad har fått mulighet til å aktivt bruke tillitspersonen for å fremme barnets/ungdommens medvirkning. 45,4 % anså det som ikke relevant å bruke tillitsperson

Norsk Fosterhjemforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn må få partsrettigheter fra de er 12 år, vurderes fra 10 år der barnet ansees modent og trygt nok.
- Barnas medvirkning må styrkes betydelig, slik at barnas rettigheter respekteres, uansett alder.
- Bruk av tillitsperson må etableres så snart det lar seg gjøre og være en del av barnets oppfølging.
- Fosterforeldre må få rettigheter til å sikre barnets medvirkning der denne mangler. For eksempel ved å kunne klage til barnevernet og statsforvalter, uten at dette medfører risiko for fosterhjemoppdraget og flytting.
- Fosterforeldre må ha rett innsyn i barnets mappe og informeres /oppdateres løpende underveis.

2.2 Fosterforeldres rettigheter til å ivareta barnet

Barn har behov for at noen kan stå på for dem og sikre at de får sin rett og tiltak til barnets beste. Fosterforeldre har i dag ingen rett til å ivareta barnets sak. De er vingeklippede omsorgsutøvere uten innsynsrett i barnets sak og uten klagerettigheter. Hvis barnet har andre interesser enn foreldrene og barnevernet, eller barnevernet gjør feil beslutninger, så har ikke barn i fosterhjem noen som kan stå på for de og kjempe for deres interesser. Barna har svært svak rettsikkerhet når de offentlige har overtatt omsorgen.

Fosterhjemmet som tar på seg sitt livs største oppdrag, har også behov for rettsikkerhet og forutsigbarhet. De særskilte hensynene som gjør seg gjeldende på fosterhjemfeltet må ivaretas i et system tuftet på rettsikkerhet, slik det er i velferdsfeltet ellers, og med tilstrekkelig økonomi til løsninger som barnet og fosterhjemmet trenger. Slik er det ikke i dag.

Av de fosterforeldre som oppgir at de ikke ønsker, eller ikke vet om de ønsker, å påta seg et nytt fosterhjemsoppdrag, oppgir 43,4 % (N=765) at grunnen er at de ikke har rettigheter til å ivareta barnet godt nok.

Fosterhjemmets stemme er for svak i systemet. Det går ut over rettsikkerheten til barn i fosterhjem. Fosterforeldre må finne seg i og bare godta avgjørelser som er tatt over hodet på fosterhjemmet. Avgjørelser som ikke alltid er til barnets beste. Fosterforeldre sier de aldri ville ha godtatt tilsidesetting av barnets rettigheter med egenfødte barn, og det gjør de i utgangspunktet heller ikke med fosterbarn. Men fosterforeldre har ingen stemme til å ivareta barnet de har fått omsorgen for 24/7, og ofte over mange år. Fosterhjemssystemet er en ordning som skal sikre at staten ivaretar sine omsorgsforpliktelser overfor barn som ikke kan bo hos sin biologiske familie. Det er ved å styrke fosterhjemmenes stilling at staten kan sikre at barna får den oppfølgingen som er nødvendig etter en omsorgsovertagelse.

Å gi fosterforeldre styrkede prosessuelle rettigheter vil ikke endre hvem som bestemmer – det vil fortsatt være barneverntjenesten eller barneverns og helsenemnda som bestemmer i saken. Barnets foreldre vil fortsatt ha de samme rettighetene som før. Dersom styrking av prosessuelle rettigheter kan gi informasjon som får betydning for resultatet, og en helhetlig og opplyst vurdering av barnets beste, er det et viktig argument for å styrke de prosessuelle rettighetene.

- 42,7 % (N=878) sier at manglende rettigheter til å ivareta barnets beste gjør det utfordrende å være fosterforelder
- 31,9 % (N=885) sier at rett til å påklage avgjørelser de er uenig i til et overordnet organ som kan overprøve barnevernstjenestens avgjørelse ville bidratt til bedre samarbeid med barneverntjenesten
- 32,4 % (N=885) mener at samarbeidet med barneverntjenesten ville blitt bedre dersom det var bedre forutsigbarhet og lovregulerte rettigheter som avtalen med oppdragsgiver er basert på
- 35,9 % (N=885) sier at det ville vært bedre samarbeid med barneverntjenesten dersom de hadde hatt de samme rettighetene som barnets foreldre
- 54,6 % (N=878) sier at for å bedre rekruttering av fosterhjem må man styrke barnas rettssikkerhet ved å gi fosterforeldre prosessuelle rettigheter i komplekse og viktige situasjoner som samvær, tilbakeføring og flytting til annen omsorgsbasis
- 97,9 % (N=958) sier det er viktig at fosterforeldre får rett til å uttale seg og rett til å påklage alle avgjørelser som gjelder barnets/ungdommens sak for å ivareta barnets/ungdommens beste i vedtak knyttet til eksempelvis skole, barnehage og helse
- 92,2 % (N=958) sier det er viktig at fosterforeldre får rett til å uttale seg og rett til å påklage alle avgjørelser som gjelder barnets/ungdommens sak for å ivareta barnets/ungdommens beste når det gjelder vedtak i barnevernssaken

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Ved å styrke fosterforeldres prosessuelle rettigheter vil man sikre at saksbehandlingsprosessen er velfundert og godt opplyst. Det vil styrke tilliten til systemet.
- Det er best at fosterforeldre gis partsrettigheter fremfor klagerettigheter fordi når man er part i en sak har man rett til å komme med i saken fra et tidlig tidspunkt, og dermed være i posisjon til å belyse saken og dermed bidra til riktige vedtak.
- Når barneverns- og helsenemnda skal treffe vedtak om samvær etter § 7-2 og 7-3 og barnet bor i fosterhjem, skal fosterforeldre være part.
- Fosterforeldre er parter i flyttesaker etter § 5-5.
- Fosterforeldre som har vært fosterforeldre for barnet i minst 2 år er parter i tilbakeføringsaken.
- Fosterforeldre som ikke oppfyller kravet om å ha vært fosterforelder for barnet i 2 år kan søke barneverns- og helsenemnda om å være part. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på tilknytningen mellom fosterforelderen og barnet, sakens kompleksitet og hvorvidt det er oppstått et vern av relasjonen mellom fosterforelderen og barnet etter EMK artikkel 8.
- Dersom det ikke er mulig å oppnå partsrettigheter for fosterforeldre foreslår vi at barnets rettssikkerhet kan ivaretas ved utvidete rettigheter for fosterforeldre. Alle forslag til partsrettigheter, utvidede rettigheter og innsyn [er sendt til Barne- og familiedepartementet](#).

2.3 Klagerett på enkeltvedtak og hjelp til megling/overprøving

Norsk Fosterhjemsforening har kjempet for klagerett på vedtak i Fosterhjemsavtalen, og høsten 2023 fikk vi gjennomslag! Fosterforeldre fikk klagerett på enkeltvedtak til fosterforeldrene som veiledning, økonomisk godtgjøring, frikjøp, avlastning, og lignende. Fremdeles er det dessverre slik at mange fosterforeldre ikke tør å bruke denne klagerettigheten i frykt for at barnevernet når som helst kan komme og flytte barnet, uten at fosterforeldrene har mulighet til å bli hørt og stå på for barnet og at barnet blir flyttet. Det erfarer også at mange opplever at vedtak ikke blir skriftliggjort fra barneverntjenesten sin side, og at det dermed blir vanskelig å klage. Ord mot ord og prosesser som går over lang tid oppleves som utmattende for fosterforeldre. De opplever å jobbe mot en barneverntjeneste som skulle vært en støttespiller og samarbeidspart.

- 77,1 % (N=954) sier at de ikke har fått informasjon om at de har klagerett på enkeltvedtak fra barneverntjenesten
- 12,9 % (N=954) Sier at selv om de ikke har benyttet klageretten, så gjør det å ha klageretten enklere å samarbeide med barneverntjenesten
- Av de 4,6 % (N=960) som faktisk oppgir å ha benyttet klageretten, sier nesten 28 % at bruk av klageretten har forverret samarbeidsklimaet med barneverntjenesten
- 31,5 % av de som har klaget sier at klageretten har vært nyttig for å få de tiltak som familien trenger

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barneverntjenestene må alltid gi skriftlig tilbakemelding på vedtak som angår fosterforeldre og barn i fosterhjem.
- Vedtak må alltid begrunnes faglig i barnets beste.
- Økonomi er ikke forsvarlig årsak til å gi avslag på et tiltak basert på barnets eller familiens behov for stabilitet og ivaretagelse oppimot barnets beste.
- Opprette et nøytralt meglingsorgan, eller gi statsforvalter i oppgave å bidra til å løse opp samarbeidsproblemer mellom barneverntjenesten og oppdragstaker. Dette vil bidra til stabilitet og et godt samarbeidsklima.

2.4 Manglende tilgang til viktige digitale tjenester i en fosterfamilie

I dag foregår det en systematisk diskriminering av barn i fosterhjem på grunn av fosterforeldres manglende tilganger til offentlige digitale tjenester og tilganger. Dette fører til mange uheldige situasjoner i hverdagen der barn i fosterhjem ikke får tjenester som andre barn får. Det fører også til at barn må vente lenge på svar fra for eksempel helseundersøkelser, grunnet manuelle løsninger som må etableres mellom barnevernet, helsepersonell og fosterforeldrene. Manglende tilgang til digitale nøkkelverktøy som helsenorger.no, inkludert tilgang til resepter og lignende, kan ta liv!

Informasjon som andre foreldre får fra skolen kan utebli, og skape mer utfordringer i en ellers utfordrende hverdag. Det er igangsatt et tverrdepartementalt arbeid på dette problemet. Det er bra, men det går for sakte! Disse barna og fosterfamiliene trenger ikke flere systemutfordringer som gir ytterligere belastninger i en utfordrende og hektisk hverdag.

(N=897 for alle svarene nedenfor)

- 82,7 % opplever utfordring med tilgang til barnets/ungdommens helseopplysninger og tilganger via helsenorger.no
- 70,2 % opplever utfordring med å få helseinformasjon
- 55,3 % opplever utfordring med å opprette bankkonto / bankkort for barnet/ungdommen
- 54 % opplever utfordringer med å bestille helsetjenester til barnet/ungdommen
- 45,5 % opplever utfordringer med utstedelse av pass til barnet/ungdommen
- 43,5 % opplever utfordringer med å hente ut reseptbelagt medisin på apotek til barnet/ungdommen
- 42,4 % opplever utfordringer med å få etablert Vipps for barnet/ungdommen
- 41,5 % opplever utfordringer ved bytte av fastlege
- 30,5 % Opplever utfordringer ved at beskjeder og informasjon fra ulikt hold kommer ikke til fosterforeldre

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn i fosterhjem må sikres at fosterforeldrene har de samme rettighetene som barn som bor med foreldre, når det gjelder tilgang til viktige digitale tjenester og ordninger innen helse, skole, barnehage, bank etc.

3. Brudd, flyttinger og samarbeid

3.1 Uplanlagte flyttinger og brudd

I tillegg til mangelen på fosterhjem, er det et stort problem at barn under barnevernets omsorg har mange flyttinger. Det kan virke som at tall på uplanlagte flyttinger er vanskelig å få skikkelig tak på for fagdirektoratet (Bufdir), og at mange flyttinger oppgis som planlagte – men som faktisk opprinnelig er uplanlagte. De oppgis som planlagte fordi barneverntjenesten har hatt tid til å planlegge selve flyttingen, men det gjør den ikke planlagt i utgangspunktet. Uansett så er en uplanlagt flytting – en flytting for mye. Det er en stor belastning for barnet og ungdommen det gjelder. Fosterforeldre kan ha rett til å påklage en avgjørelse om flytting, men mange vet ikke om at de har mulighet til dette og får heller ikke informasjon om at de kan ha denne retten av barneverntjenesten.

Så hva skal til for å beskytte barna mer og sikre stabiliteten rundt barna? Et av de viktige svarene er mer treffsikre tiltak basert på uttalt behov fra fosterforeldrene for å kunne være et stabilt hjem. Og da er det viktig at barneverntjenesten ikke har en “vi venter og ser hva som skjer her i dette fosterhjemmet”-holdning etter at barnet er plassert. Barnevernet må være skikkelig på i løpet av det første året, være føre var enn etter snar. De må gi hjemmet stabiliserende tiltak og virkelig hjelpe de med alt de trenger for å stå i oppdraget. Det er både godt barnevernfaglig arbeid og god samfunnsøkonomi å jobbe på denne måten. Det må også være nok barnevernansatte til å jobbe relasjonelt med fosterhjemmet, med barnet og foreldrene og samarbeidet mellom de viktige voksne rundt barnet. Alltid med utgangspunkt i barnets beste – det lønner seg!

- 14,2 % (N=965) har opplevd at en fosterhjemsplassing har måttet avsluttes uten at det var tilbakeføring eller at ungdommen ble voksen og flyttet naturlig ut
- 30,9 % (N=136) der plasseringen ble avsluttet så at fosterhjemmet sa opp oppdraget
- 22,8 % (N=136) der plasseringen ble avsluttet så at barnevernstjenesten fattet vedtak om å flytte barnet og sa opp oppdraget
- 18,4 % (N=136) der plasseringen ble avsluttet så at barnevernstjenesten og fosterhjemmet var enige om å si opp oppdraget
- 64,5 % (N=31) som svarte at barnevernstjenesten sa opp oppdraget, ble ikke informert om at de kunne ha rett til å påklage avgjørelsen
- 75,3 % (N=864) ønsker rett til å klage på flytting ut av fosterhjemmet
- 30,6 % (N=828) sier de har vært i en situasjon der de selv har vurdert å si opp fosterhjemsoppdraget
 - 45,8 % (N=271) av de som har vurdert å si opp oppdraget, sier det var pga. at barnet hadde større omsorgs- og rehabiliteringsbehov enn det fosterhjemmet kunne ivareta
 - 48 % (N=271) av de som har vurdert å si opp oppdraget, sier det ble for krevende emosjonelt
 - 40,2 % (N=271) av de som har vurdert å si opp oppdraget, sier det var pga. manglende/dårlig samarbeid med barnevernstjenesten

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Barn skal ikke flyttes ut av fosterhjemmet uten at det overprøves av Barneverns –og helsenemnda om det er til barnets beste. Fosterforeldre skal alltid være part.
- Fosterforeldre skal ha rett til å medvirke i alle spørsmål som gjelder barnet og anses som en viktig samarbeidspartner under hele fosterhjems plasseringen.
- Retten til familieliv, EMK artikkel 8, for barnet og fosterfamiliens medlemmer, skal ivaretas med konkrete rettsregler slik at relasjonene beholdes også etter en eventuell flytting/tilbakeføring. For eksempel ved samværsavtale og ved å være avlastningshjem/besøkshjem.
- Ved flytting av barnet fra fosterhjemmet skal fosterhjemmet få hjelp til å bearbeide sorgen og tapet.

3.2 Samarbeid med barneverntjenesten

I et så viktig og komplekst omsorgs- og rehabiliteringsoppdrag er samarbeid en kritisk suksessfaktor. Det er stor geografisk variasjon i de kommunale barnevernstjenestenes fosterhjemsarbeid når det gjelder kapasitet, kompetanse, organisering, kultur, praksis og rammevilkår. Når man skal inn i et fosterhjemsoppdrag, hvor barnet/ungdommen kan ha store helseutfordringer og omsorgsbehov man ikke har avdekket før plasseringen, kan uerfarne fosterforeldre ikke vite helt hva de går til. Da er det viktig med en tydelig forventning til forutsigbarhet fra kommunene og de som skal følge opp. Fosterhjemmet og barnet/ungdommen må oppleve at de som skal følge opp og bistå legger vekt på gode relasjoner, et godt samarbeid og at “vi er på samme lag”. Spørsmål som fosterforeldre kan trenge svar på fra barnevernstjenesten er følgende:

- Hvem kan jeg ringe til hvis det oppstår noe i helgene som er svært utfordrende, eller kl. 19 om kvelden?
- Hvor raskt kan jeg forvente at barneverntjenesten ringer meg tilbake ved en henvendelse?
- Hvor raskt kan jeg forvente et skriftlig referat fra møtet vårt, eller behandlingstid og tilbakemelding med faglig begrunnet vedtak på søknad om et tiltak?
- Får jeg dekket ekstrautgifter, og hvordan skal vi gå frem?
- Hvor raskt får jeg hjelp med klage til manglende tilrettelegging på skolen, eller å opprette en bankkonto?
- Hvis barnet endrer behov så revurderer vi raskt sammen og endrer tiltakene til barnets beste?

Opplevelse av godt samarbeid og lagspill. Å være et samarbeidende team av voksne rundt barnet, er en “hygienefaktor” for fosterforeldre. Det betyr at når det fungerer er det ikke nødvendigvis motivasjonsdrivende, men når det ikke fungerer er det motivasjonsdrepende. Et dårlig samarbeid med barneverntjenesten oppleves som ekstra motbør fra de man forventet at skulle stå og heie og løpe hjelpende til om det var noe. Opplever man som fosterforelder tillitsbrudd er det virkelig viktig at barneverntjenesten setter inn reparerende tiltak til raskt.

- 33,7 % (N= 912) er bekymret for at barnevernstjenesten sier opp avtalen og flytter barnet/ungdommen hvis det oppstår en konflikt eller samarbeidsproblemer mellom de og barnevernstjenesten»
- 74,1 % (N=935) av fosterforeldrene er enige i at det er et godt samarbeid mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten, 16,2 % er uenige i dette
- 22,7 % (N=878) sier at samarbeidsvansker med barnevernstjenesten gjør fosterhjemsoppdraget utfordrende
- Der hvor fosterhjems plasseringen måtte avsluttes, sier 25,7 % (N=136) at årsaken var manglende/dårlig samarbeid med barnevernstjenesten, 40,2 % (N=271) av de som har vurdert å si opp oppdraget, sier det var pga. manglende/dårlig samarbeid med barnevernstjenesten
- 36 % (N=930) sier de har hatt samarbeidsvansker/konflikt med barnevernstjenesten, og av disse sier:
 - 28,5 % (N=876) at det skyldes uenighet om hva som er barnets/ungdommens behov og hvilke tiltak barnet/ungdommen og fosterhjemmet trenger.
 - 27,1 % sier årsaken er hyppige skift av kontaktperson,
 - 25,3 % sier årsaken er uenighet om godtgjøring og økonomiske forhold for å ivareta stabilitet og en trygg omsorgsbasis i fosterhjemmet,
 - 24 % sier årsaken er for mange samvær som oppleves å ikke være til barnets beste,
 - 20,4 % sier årsaken er manglende muligheter for meg/oss som fosterforelder/-re til å ta del i viktige beslutningsprosesser
- 51,8 % (N=529) sier at konsekvensene av samarbeidsutfordringene er at fosterforeldrene ikke kan anbefale andre å bli fosterforeldre,
 - 46,7 % sier at samarbeidsutfordringene har gått utover andre i fosterhjemmet (deg selv/partner/egenfødte/adopterte barn)
 - 32,9 % sier at samarbeidsproblemer gjør at barnet/ungdommen får ikke de tiltakene / den oppfølgingen hen trenger
- 45,3 % (N=885) sier at større anerkjennelse av fosterhjemmets kompetanse og tillit til at de kjenner barnet/barna best, ville bidra til å bedre samarbeidet,
 - 35,9 % sier at like partsrettigheter som foreldre ville bedre samarbeidet,
 - 32,4 % sier at bedre forutsigbarhet og lovregulerte rettigheter som avtalen med oppdragsgiver er basert på, ville bedre samarbeidet,
 - 31,9 % sier at rett til å påklage avgjørelser jeg er uenig i til et overordnet organ som kan overprøve barnevernstjenestens avgjørelse, ville bedre samarbeidet
- 54 % (N=513) opplever at det ikke er noen sted til kan henvende seg å få hjelp ved samarbeidsproblemer, 11,5 % vet ikke
- Vi spør; dersom du har tatt kontakt med Statsforvalter i forbindelse med eventuelle samarbeidsvansker eller uenigheter med barnevernstjenesten i løpet av plasseringen, har du fått hjelp og råd fra Statsforvalter? 82,1 % (N=893) har ikke tatt kontakt med Statsforvalter, 11,5 % opplever å ikke ha fått hjelp av Statsforvalter og 6,4% opplever å ha fått hjelp fra Statsforvalter
- 30,1 % (N=935) av fosterforeldrene er uenige i at samarbeidet og koordineringen av hjelpen til barnet mellom barnevernstjenesten og andre instanser (barnehage/skole, helse o.l.) er tilfredsstillende ivaretatt av barnevernstjenesten
- 33,2 % (N=892) av fosterforeldrene mener at økt bistand fra og bedre samarbeid med andre instanser (skole helse, etc.) ville ivaretatt barnet/ungdommens behov bedre.
- 9,9 % (N=878) av fosterforeldrene sier at myndighetenes viktigste tiltak (kan velge flere tiltak) for å rekruttere flere fosterhjem er rett til å få meglingshjelp eller samtaleprosess ved samarbeidsvansker med barnevernstjenesten i ordinære fosterhjem

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Samarbeidsvansker skal ikke medføre risiko for at barnet må flytte ut av fosterhjemmet.
- Ved samarbeidsvansker skal fosterforeldre ha rett til å få hjelp fra en instans utenfor barnevernet og det skal fastsettes tiltak som løser vanskene.

4. Stabiliserende behovsrettede tiltak i fosterhjemsoppdraget

4.1 Frikjøp

For at flere fosterhjem skal kunne stå i oppdraget, og for at omsorgen barna får i fosterhjemmet skal være av kvalitet, er frikjøp sentralt. Fosterhjemsundersøkelsen taler for at det er behov for økt frikjøp av fosterforeldre og at de får full kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, samt at fosterforeldrene har trygge arbeidsforhold med tilsvarende rettigheter som ordinære arbeidstakere.

Konsekvensen av manglende frikjøp kan være brudd og flytting av barnet. På grunn av manglende frikjøp vil noen fosterforeldre si opp sitt oppdrag, eller i alle fall at de vurderer å si opp. For å rekruttere flere fosterhjem er et viktig tiltak å gi frikjøpte fosterforeldrerettigheter og beskyttelse på lik linje med ordinære arbeidstakere. Mer frikjøp vil bidra til å redusere fosterhjems krisen vi står i. Fosterforeldre er tydelige på at mangel på frikjøp medfører at barna ikke får dekket sine behov. Det betyr at økt frikjøp vil bidra til økt kvalitet på omsorgen for barna i fosterhjem.

- 70,2 % (N=1089) av fosterhjemmene som svarte på undersøkelsen er frikjøpt, med en gjennomsnittlig stillingsprosent på 63,0 % (684)
- 32,0 % er ikke fullt ut kompensert, 57,4 % er fullt ut kompensert (N=669)
- 73,3 % (N=679) får ikke fullt ut kompensert for tapt tjenestepensjon
- 24,5 % (N=1002) mener at de i for liten grad er frikjøpt i forhold til behovet
- 5,9 % (N=136) oppgir at mangel på frikjøp er årsak til brudd
- 18,1 % (N=271) mener at mangel på frikjøp er årsak til at de har vurdert å si opp oppdraget
- 33,5 % (N=892) mener at økt frikjøp er viktig for at barnet får ivaretatt sine behov
- 71,4 % (N=878) mener at å gi frikjøpte fosterforeldre rettigheter og beskyttelse som ordinære arbeidstakere er viktig for å rekruttere fosterhjem

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Økt sikring og stabiliserende tiltak med tett oppfølging av barnets og fosterfamiliens behov lønner seg fra første dag.
- Frikjøpte fosterforeldre må få rettigheter som om de var arbeidstakere, med forsikringsordninger, tjenestepensjon, regulering av lønnskompensasjon, oppsigelsessikringer m.m.
- Fosterforeldre som opplever mye større arbeidsbelastning enn forventet, må ha krav på tiltak som gjenoppretter stabilitet i fosterhjemsoppdraget slik at det ikke blir slitasje som kan føre til brudd og flytting av barnet.

4.2 Avlastning og veiledning i komplekse situasjoner

Avlastning og veiledning er svært viktige tiltak for å sikre stabilitet rundt barn i fosterhjemmet. Fosterforeldre er igjen tydelige på at det ikke handler om enten eller. De omtrent sidestiller viktigheten av at det er behov for mer av både avlastning og veiledning. Det er også interessant å se på kritiske og komplekse situasjoner som reaksjoner i forbindelse med samvær og skolevegring. Her kan vi anta at det er svært stort behov for tett og skreddersydd veiledning, at dette er mangelvare. Både veiledning til fosterforeldre for å forstå og hjelpe barnet, men også veiledning til fosterforeldrene for at de skal få hjelp til å forstå og mestre egne tanker, følelser og reaksjoner. Vi vet at det er komplekst å svært krevende å stå i disse situasjonene både for barna og for fosterforeldre. Manglende avlastning, veiledning og opplevd støtte er årsaker til at mange fosterforeldre vurderer at belastningen blir for stor for familien.

- 42,8 % (N=1143) av fosterforeldre har avlastning som tiltak
- 58,7 % (N=1005) av fosterforeldrene opplever at det er behov for mer avlastning enn det de mottar/mottok
- 28,4 % (N=1143) av fosterforeldrene har særskilt veiledning som tiltak
- 61,9 % (N=1005) av fosterforeldre opplever at det er behov for mer veiledning enn det de mottar/mottok
- 14,2 % (N=1052) opplever at de har fått dårligere tilbud om veiledning og oppfølging etter innføring av barnevernreformen
- 38,5 % (N=878) av fosterforeldrene mener at manglende avlastningsmuligheter er en stor utfordring ved det å være fosterhjem
- 13 % (N=878) opplever manglende videreopplæring, støtte og veiledning som en stor utfordring med det å være fosterhjem
- 31,4 % (N=271) av de som har vurdert å si opp avtalen har sagt at manglende oppfølging og veiledning er grunn til dette
- 62,4 % (N=226) av fosterforeldre som har hatt barn som har motsatt seg samvær, har ikke mottatt tilbud om veiledning for å forstå barnets reaksjoner
- 70,2 % (N=57) av fosterforeldre som har barn med skolevegring, har ikke mottatt tilbud om veiledning for å forstå barnets reaksjoner eller veiledning på hvordan å hjelpe barnet å mestre egne tanker/følelser
- 46,2 % (N=330) av fosterforeldre med barn som har reaksjoner i forbindelse med for lite/for mye samvær, sier at de ikke har fått veiledning på å forstå reaksjonene til barnet
- 45,8 % (N=330) av fosterforeldre med barn som har reaksjoner i forbindelse med for lite/for mye samvær, sier de ikke har fått veiledning på å gi barnet oppfølging til å mestre sine følelser?
- 55,6 % (N=329) av fosterforeldre med barn som har reaksjoner i forbindelse med for lite/for mye samvær, sier at de ikke har fått veiledning på å forstå og håndtere sine egne tanker, følelser og atferd i en slik vanskelig situasjon
- 31,1 % (N=935) sier barnevernstjenesten ikke tilbyr tilstrekkelig veiledning i hvordan forholde seg til barnets/ungdommens foreldre og slekt.
- 75,3 % (N=1134) sier at arbeidsbelastningen ved fosterhjemsoppdraget har vært større enn forventet
- 72,3 % (N=1121) sier at den psykiske belastningen ved fosterhjemsoppdraget har vært større enn forventet

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Veiledning kan ikke erstatte frikjøp, det må skreddersøm til rundt hvert enkelt barn i hvert enkelt fosterhjem, og det ser ut til at det er behov for økt grad av frikjøp i mange fosterhjem
- Veiledning og spesialiserte tiltak til både barn og fosterforeldre (og foreldre) er ekstra viktig i i komplekse situasjoner som f.eks skolevegring, store smerteuttrykk og avvising, barn som har stressreaksjoner ifm samvær, samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre, flyttinger til annen omsorgsbasis og gjenforening. Fosterforeldre må få tilgang på psykologisk bistand og støttetiltak ved behov.
- Det skal være et støttestillas rundt fosterhjemmet slik at hjemmet føler seg trygt og ivaretatt. Hjemmet skal sikres hjelp og støtte 24/7, 365 dager i året.
- Fosterhjemmets egenfødte /adopterte barn må få tiltak og oppfølging slik at disse ivaretas forsvarlig under fosterhjems plasseringen.
- Fosterforeldre må få tilgang på psykologisk bistand og støttetiltak ved behov.

4.3 Økonomi

Fosterhjemsundersøkelsen viser at stabile og forutsigbare trygge økonomiske rammebetingelser under oppdraget, er avgjørende for stabiliteten i fosterhjemmet. Det vil si færre utilsiktede flyttinger og bedre re-rekruttering av fosterhjem.

Halvparten av fosterforeldrene sier at familiens økonomiske trygghet har blitt svekket som følge av oppdraget. Dette er ikke i tråd med det man forventer, eller har blitt informert om, i forkant av at man tok på seg et fosterhjemsoppdrag. I en hverdag med økende renter og økonomisk utrygghet for alle familier, gir dette en ekstra stor risiko og belastning for de som tar på seg et fosterhjemsoppdrag – et offentlig omsorgs- og rehabiliteringsoppdrag. Dette forsterker også risiko for utilsiktede flyttinger. Til tross for at kun 5,1 % (N= 136) av de som måtte avslutte oppdraget oppgir økonomi som årsak, så mener over en fjerdedel av fosterforeldrene at uenighet om økonomiske forhold var årsak til samarbeidsvansker med barneverntjenesten. Videre ser vi at der fosterhjem sprekker, så oppgir over en fjerdedel at dette er grunnet samarbeidsproblemer med barneverntjenesten. Så sammenhengen mellom økonomisk utrygghet, samarbeidsproblemer og utilsiktede flyttinger – dvs. fosterhjem som «sprekker» er tydelig. Over en tredjedel av de som ikke ønsker å ta på seg et nytt fosterhjemsoppdrag, sier at de opplever at oppdraget går for mye utover familiens økonomi.

- 85,1 % (N=1047) sier at det er viktig at grunnstøtten fortsetter å være pensjonsgivende inntekt
- 50,8 % (N=1033) sier at fosterfamiliens økonomiske trygghet har blitt svekket pga oppdraget
- 73,3 % (N=679) får ikke fullt ut kompensert for tapt tjenstepensjon.
- 34,9 % (N=765) av de som ikke ønsker å ta på seg et nytt fosterhjemsoppdrag, sier at de opplever at oppdraget går for mye utover familiens økonomi
- Kun 5,1 % (N=136) av de som måtte avslutte oppgir økonomi som årsak.
- 25,3 % (N=876) sier at uenighet om økonomiske forhold for å skape stabilitet var årsak i samarbeidsvansker med barneverntjenesten og 25,7% (136) oppgir samarbeidsproblemer med barneverntjenesten som årsak til at oppdraget ble avsluttet
- 52,6 % (N=1073) Er ikke kjent med, eller lite kjent med eller vet ikke om de er kjent med de statlige anbefalinger for standardiserte økonomiske vilkår

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende:

- Et fosterhjemsoppdrag skal ikke påføre fosterhjemmet økonomisk risiko eller økonomisk tap.
- Fosterforeldre som frikjøpes skal sikres erstatning for fullt lønnstap, og sikres gode offentlige pensjonsordninger, og stilles som om de er arbeidstakere og har trygge arbeidsforhold.
- Alle fosterhjem skal ha krav på grunnstøtte uavhengig av om de er frikjøpt eller ikke, som utbetales per fosterbarn. De nasjonale kunnskapsbaserte anbefalingene på økonomisk godtgjøring skal alle kommuner følge som et minimum.
- Alle nødvendige utgifter og utlegg relatert til omsorgsoppdraget skal dekkes av det offentlige.
- Staten garanterer ved hvert fosterhjemsoppdrag at fosterhjemmet ikke skal påføres økonomisk tap, og at hjemmet får de tiltak som trengs for å kunne utføre og stå i fosterhjemsoppdraget. Krav skal kunne rettes direkte mot staten.
- Barnet og fosterhjemmet skal ha en offentlig garanti for at økonomiske hensyn ikke overstyrer barnets beste og forsvarlig ivaretagelse av alle i fosterhjemmet.

4.3.1 Fosterforeldre som mottar NAV ytelser

I Fosterhjemsundersøkelsen 2023 kartla vi forhold rundt dette temaet, og gjengir de viktige funnene her. Flere fosterforeldre opplever avkortning i NAV-ytelser grunnet fosterhjemsoppdraget.

Avkortning i NAV-ytelser oppleves som sterkt urimelig. Det er i dag en overgangsordning som motvirker avkortning i AAP-ytelser og dagpenger, men ikke når det gjelder uføreytelser eller sykepenger. Rekruttering av fosterforeldre i slekt gjør det ekstra viktig å sikre fravær av avkortning i uføretrygd. Dette fordi vi vet at mange besteforeldre blir fosterforeldre for eget barnebarn. Vi mener at mange uføretrygdede fint kan bli fosterforeldre og stå i et omsorgsoppdrag. Dette er potensielle gode fosterforeldre som det i dag ikke er aktuelt å rekruttere grunnet dagens avkortningsregler.

Grunnstøtten er en ytelse som er en kompensasjon for arbeidsoppgavene som følger av fosterhjemsoppdraget; at fosterforeldre må bruke sin fritid på å ta imot veiledning og opplæring og stå på og sørge for at barnet får et trygt og godt hjem. Det er viktig at kompensasjon for dette arbeidet i fortsettelsen fortsatt anses som pensjonsgivende inntekt slik at fosterforeldre ivaretas i forhold til opptjening av pensjon. Fosterhjemsoppdraget er av særskilt karakter – man må finne særordninger som ivaretar dette.

Tiltak for å motvirke avkortning er å avstå fra å motta grunnstøtten (tidligere kalt arbeidsgodtgjøring), eller sette grunnstøtten på ektefellen som ikke er på NAV-ytelse, dersom man har ektefelle. Ikke alle NAV-kontor godtar at grunnstøtten settes på ektefelle.

Tall fra Fosterhjemsundersøkelsen 2023:

- 8,7 % mottar stønad til livsopphold fra NAV. Av de som mottar dette utgjør:
- 63,2 % uførepensjon, 23,7 % arbeidsavklaringspenger (AAP), 10,5 % aldersperson, 5,3 % sykepenger, 3,9 % dagpenger, 2,6 % omsorgsstønad fra kommunen, 1,3 % foreldrepenger
- 10 % sier de ikke mottar noe grunnstøtte
- 35,0 % oppgir at grunnstøtten er fordelt til ektefellen som ikke mottar NAV-ytelsen

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- All avkortning av trygdeytelser grunnet grunnstøtte for fosterhjemsoppdraget, avskaffes.
- Fosterforeldre på NAV-ytelser må få særskilte unntak fra NAV systemets avkortningsregler for å ivareta barns behov for fosterhjem.
- Man må sikre at grunnstøtten fortsatt kan være pensjonsgivende inntekt.
- Fosterhjem som tiltak må særbehandles i NAV systemet grunnet barns behov for fosterhjem.

5. Samvær, samarbeid med foreldre og gjenforening/tilbakeføring

En fosterhjems plassering er i utgangspunktet midlertidig. Det skal jobbes målrettet med en tilbakeføring og gjøre dette mulig der dette er til det beste for barnet. Samtidig skal det jobbes for en familiær og trygg tilknytning i fosterfamilien, slik at det skapes en tillitsbasert tilknytning som kan gi en rehabilitering av barnets skjevutvikling, samt utviklingsstøttende omsorg. Dette er i seg selv en kompleks situasjon. Det kan oppleves som motstridende målsettinger; å skape tillit og en tilknytning krever en ro i en ny familiær situasjon – mens målet om en gjenforening med foreldre, krever hyppige samvær og tett samarbeid mellom barnets foreldre, fosterforeldre og barneverntjenesten. Dette gir ikke ro i en ny familiærsituasjon i et fosterhjem.

Fosterforeldre gir uttrykk for at de anser det som viktig for utviklingen av barnets identitet at de har samvær og kontakt med foreldre og slekt. Samtidig melder fosterforeldre at noe av det som er mest utfordrende med et fosterhjemsoppdrag er samvær som oppleves å ikke være til barnets beste. I en slik krevende og belastende situasjon, opplever mange fosterforeldre heller ikke å få noe støtte fra barneverntjenesten, hverken i tiltak, nye vurderinger eller veiledning rundt samværsituasjonen.

Vi vet at mange av barna vokser opp i fosterhjem og utvikler sin tilhørighet i fosterfamilien. Dette familielivet har samme rett til beskyttelse som et biologisk familieliv i henhold til EMK-artikkel 8. Men siden fosterforeldre i utgangspunktet ikke har partsrettigheter, har ikke denne retten til

familieliv vært ofte behandlet i nemd eller rettssystem. Allikevel undergraver ikke dette denne retten til vern av familielivet i fosterhjemmet, der dette er etablert, hos barn og unge i fosterhjem, fostersøsken og fosterforeldre. Norsk Fosterhjemsforening har utviklet forslag til prosessuelle rettigheter som vi mangler i Norge, for å ivareta retten til beskyttelse av familietilhørighet i fosterhjemmet. Forslaget er sendt til Barne- og likestillingsdepartementet.

Målet om gjenforening er noe som skal jobbes aktivt for under en fosterhjems plassering, og gjenforening gjennomføres der dette er til barnets beste. Det betyr at barneverntjenesten både må sette fosterforeldre i stand til å bidra til dette, og jobbe målrettet inn mot foreldre med tiltak og støtte for at de skal kunne mestre å være gode foreldre. Både inneha god nok foreldreevne, psykisk helse, økonomiske forhold, etc.

Barn i fosterhjem opplever ofte å vokse opp i en belastende midlertidighet og en usikkerhet. Hvor skal jeg bo fremover, kan jeg beholde venner, må jeg bytte skole, hva skjer om 1 år, og om 2 år. Skal jeg hjem igjen eller skal jeg bo her, får jeg beholde kontakten med mine nye fostersøsken og fosterforeldre? Avklaring om gjenforening er noe som skal skje, eller om den skal oppgis, bør tas opp og vurderes systematisk. Da vil barna få en avklaring på hva som skjer og en forutsigbarhet på hvor de skal vokse og knytte relasjoner til venner og i nye nettverk. Det må alltid være barnets beste som skal være førende for slike avgjørelser, ikke foreldrevern eller fosterforeldrevern.

5.1 Samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre

- 60,4 % (N=909) av fosterforeldrene sier at de opplever et bra samarbeid med barnets/ungdommens foreldre
- 36 % (N=908) av fosterforeldrene sier at samarbeidet har gjort det enklere for barnet/ungdommen å forholde seg til begge familier og det gjør barnets/ungdommens situasjon bedre
- 11,7 % (N=908) av fosterforeldre sier at mangel på samarbeid har jort det vanskeligere for barnet/ungdommen og påvirker barnets/ungdommens livssituasjon negativt
- 21,9 % (N=935) av fosterforeldrene er uenige i at barnevernstjenesten jobber aktivt for at fosterhjemmet, foreldre og kontaktpersonen skal bli bedre på å samarbeide rundt samvær, til det beste for barnet/ungdommen
- 25,7 % (N=861) av fosterforeldrene sier at de ønsker at barnevernet var lovpålagt å jobbe med samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre, for å bedre samarbeidet og samværet til det beste for barnet

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Foreldre skal ha rett til oppfølging og hjelp etter en frivillig eller tvungen omsorgsovertagelse.
- Fosterforeldre og foreldre må få rett på hjelp fra barneverntjenesten til å få etablert et godt samarbeid. Tiltak som for eksempel Brobyggerprogrammet må settes inn der det er mulig. Barneverntjenesten skal legge til rette for treffpunkt mellom foreldre og fosterforeldre uten barn til stede, og sammen med dem utarbeide en plan for samarbeid.
- Der det er mulig og hensiktsmessig, skal barneverntjenesten legge opp til at foreldre og fosterforeldre har direkte kontakt.
- Fosterforeldre skal ha rett til veiledning med hensyn til hvordan de bør forholde seg til barnets slekt og familie.

5.2 Samvær

- 91,9 % (N=111) av ungdommene sier de har eller har hatt samvær med foreldrene
- 67,6 % (N=102) av ungdommene opplevde samværet som noe de selv ønsket, 32,3 % sier at de er usikre eller at det ikke var noe de selv ønsket
- 53,5 % (N=101) av ungdommene opplever/opplevde samvær som trygt og forutsigbart, mens 36,7 % opplevde ikke samværet som trygt og forutsigbart, 8,9 % er usikre
- 62,7 % (N=110) av ungdommene sier de har kontakt med foreldre utover samvær, 28,2 % har det ikke
- 67,9 % (N=106) av ungdommen opplever ikke at barneverntjenesten har tvunget de til samvær, mens 22,6 % opplever å ha blitt tvunget fysisk eller ved press til å gå på samvær de ikke ønsket
- 51,6 % (N=96) av ungdommene sier de opplever å ha/ha hatt en reell påvirkning i bestemmelsene om samvær, mens 37,9 % sier de kun i noen grad eller liten grad har hatt reell påvirkning i bestemmelsene om samvær
- 88,3 % (N=861) av fosterforeldrene mener at de bør få rettigheter til å klage på samvær
- 28,7 % (N=901) av fosterforeldrene sier de ikke har fått medvirke i spørsmål rundt utforming av samværsordningen
- 27,4 % (N=957) av fosterforeldrene har opplevd at barneverntjenesten har bedt de om å fysisk tvinge barnet eller press overtale/spille på samvittighet, for å gjennomføre samvær med sine foreldre selv om barnet ikke ville dette
- 62,4 % (N=226) av fosterforeldrene har ikke fått veiledning for hvordan de skal forstå reaksjonene til barnet i forbindelse med at barnet har motsatt seg samvær
- 51,8 % (N=861) av fosterforeldrene ønsker at de hadde mye mer innflytelse til å stoppe eller endre samvær ut fra barnets/ungdommens beste
- 43,6 % (N=861) av fosterforeldrene ønsker at barnet/ungdommen selv fikk avgjøre om hen vil ha samvær eller ikke
- 27,1 % (N=861) av fosterforeldrene ønsker at barneverntjenesten organiserte og fulgte opp alt rundt samvær

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn skal ikke tvinges til samvær.
- Fosterforeldre må få rett til å få midlertidig stanset samvær der de opplever at dette er for belastende for barnet og går utover barnets helse og utvikling, og få barnevernfaglig og helsefaglig vurdering av situasjonen av fagpersoner.
- Fosterforeldre må få rett til veiledning der barnet har stressreaksjoner ved samvær, hvordan å ivareta barnet, men også egne tanker og følelser
- Fosterforeldre må få rett til å bringe sak inn for nemnda til overprøving av samværsspørsmålet. Tilsvarende må fosterforeldre ha rett til å utvide samvær når det behov for det.

5.3 Gjenforening

- 24,5 % (N=901) av fosterforeldrene sier at ingen har tatt opp temaet gjenforening/tilbakeføring av barnet/ungdommen, 16,2 % sier foreldrene har tatt det opp, 10,7 % sier barneverntjenesten har tatt det opp, 5,2 % sier barnet/ungdommen selv har tatt det opp og 4,3 % sier at de selv som fosterforeldre har tatt det opp. Så mange som 48,5 % sier at gjenforening ikke er relevant i deres plassering
- Av de som opplever at gjenforening/tilbakeføring er blitt tatt opp som tema, så sier;
 - 58,2 % (N=232) av fosterforeldrene at det kun er brakt opp som tema men ikke gjort noe med
 - 13,4 % av fosterforeldrene at begjæring er sendt til Barnevern- og helsenemnda
 - 3,4 % av fosterforeldrene sier at gjenforening er gjennomført
 - 11,2 % av fosterforeldrene sier at foreldrene går inn for tilbakeføring
 - 2,2 % av fosterforeldrene sier at barnevernstjenesten går inn for tilbakeføring
 - 11,6 % av fosterforeldrene sier at de ikke vet noe om hvor de er i prosess om ev tilbakeføring
- Der temaet med tilbakeføring er tatt opp, sier:
 - 77,8 % (N=234) av fosterforeldrene at de tror det ikke vil være positivt for barnet/ungdommen med en tilbakeføring til foreldrehjemmet
 - 3,8 % tror det vil være positivt for barnet med tilbakeføring
 - 14,1 % av fosterforeldrene vet ikke

- Skal du ha en rolle i prosessen eller i barnets/ungdommens liv dersom det blir/ er blitt tilbakeføring;
 - 60,4 % (N=230) av fosterforeldrene sier de ikke vet om de skal ha noen rolle
 - 9,1 % av fosterforeldrene sier de skal bidra / har bidratt til å forberede barnet/ungdommen på tilbakeføring
 - 7,8 % av fosterforeldrene sier de skal være / er en viktig relasjon i barnets/ungdommens nettverk
 - 5,2 % av fosterforeldrene sier de skal ikke ha / har ikke noen rolle etter tilbakeføringen
 - 4,8 % av fosterforeldrene sier de skal ha kontakt / har hatt kontakt med barnet/ungdommen i en overgangsfase etter tilbakeføring
 - 3,9 % av fosterforeldrene sier de skal ha / har kontakt med foreldre
 - 3 % av fosterforeldrene sier de skal være / er besøkshjem og avlastning for foreldrehjemmet
- 0,4 % av fosterforeldrene sier de har fått fastsatt samvær med barnet etter tilbakeføring
- 13,9 % (N=892) av fosterforeldrene sier barnets behov vil bli bedre ivaretatt hvis fosterforeldre fikk økt medvirkning ved tilbakeføring
- 17,7 % (N=878) av fosterforeldrene opplever at det å stå i midlertidighet – uavklart tilbakeføring er utfordrende med det å være fosterhjem
- 60,4 % (N=878) av fosterforeldrene sier at det viktigste tiltaket (kan velge flere tiltak) myndighetene kan gjøre for å rekruttere flere fosterhjem er å sikre at barn ikke må leve i midlertidighet over mange år i et fosterhjem, og etter 3 år i fosterhjemmet skal plasseringen vurderes å ikke lenger være midlertidig, men permanent
- 54,6 % (N=878) av fosterforeldrene sier at det viktigste tiltaket (kan velge flere tiltak) myndighetene kan gjøre for å rekruttere flere fosterhjem er å styrke barnas rettssikkerhet ved å gi fosterforeldre prosessuelle rettigheter i komplekse og viktige situasjoner som samvær, tilbakeføring og flytting til annen omsorgsbasis
- 52,3 % (N=878) av fosterforeldrene sier at det viktigste tiltaket myndighetene kan gjøre (kan velge flere tiltak) for å rekruttere flere fosterhjem er at barnet får rett til å bestemme i egen barnevernssak og ikke bli presset til samvær eller tilbakeføring det ikke ønsker
- 78,4 % (N=864) av fosterforeldrene ønsker rett til å påklage avgjørelser om tilbakeføring

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn vil etter hvert få en tilknytning til fosterhjemmet. Innholdet i «rett til familieliv i fosterhjemmet» iht. EMK artikkel 8, operasjonaliseres og gjøres om til rettigheter med et definert innhold. Dette må ivareta barnets rett til familieliv i fosterfamilien og fosterfamiliens rett til familieliv med barnet.
- Der barnet har bodd 3 år i fosterhjemmet, skal det tas stilling til spørsmål om opphevelse av midlertidigheten, slik at barnet får sin tilhørighet og stabilitet i fosterhjemmet. Tiltak som innføring av oppvekstadsopsjon, adopsjon el annet tiltak som ivaretar stabilitet skal vurderes innført. Jf forslag i NOU 2023:7.
- Barnet gis en selvstendig rett til å få avklart hvor det skal bo, og opphør av midlertidigheten i en fosterhjems plassering.

6. Ettervern

Ungdom i fosterhjem eller institusjon er helt vanlige ungdommer, med vanlige behov som alle andre unge voksne. Men de fleste har vært utsatt for uvanlige og store belastninger i sitt unge liv, og har ofte større helseutfordringer og omsorgsbehov enn jevnaldrende.

Dette betyr at unge voksne under ettervern har behov for flere tjenester fra ulike etater og at det hviler et ekstra ansvar på barnevernet for å sørge for å koordinere slik at ungdommen får disse tjenestene. Psykisk helse og livsstyrketrening bør være en sentral del av ettervernet. Det betyr at disse unge voksne på lik linje med andre unge voksne trenger mye voksenkontakt og veiledning. De har behov for en trygg base og en tydelig kommunisert sikkerhet rundt seg som andre unge som bor sammen med sine foreldre tar for gitt.

Ettervern er en rettighet som er uten innhold og veldig vilkårlig fra kommune til kommune. Ettervernstiltak sees sjelden/aldri i sammenheng med kommunebudsjetter eller statsbudsjett. Den samfunnsøkonomiske verdien av ettervern antas å være meget stor. Sammen med KS og Menon Economics vil Norsk Fosterhjemsforening kartlegge den samfunnsmessige økonomiske verdien av ettervern, rapporten kommer i 2024.

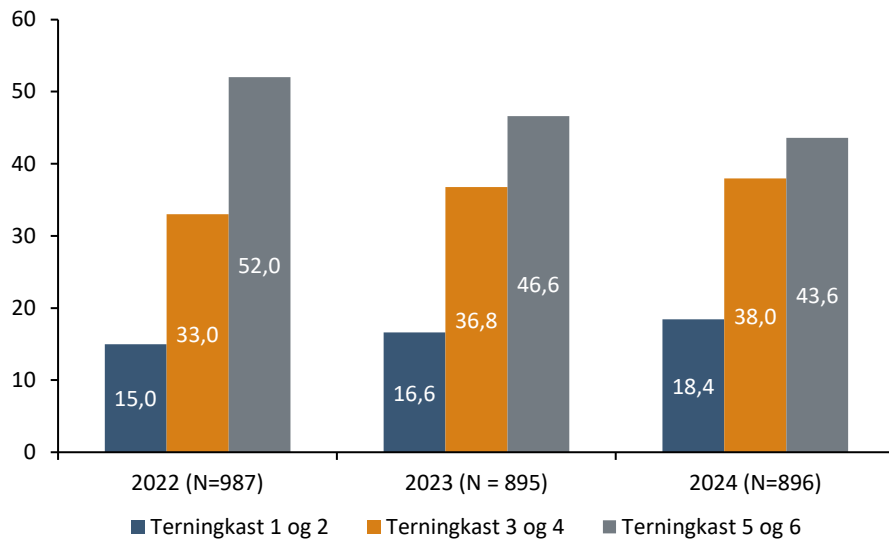
- 47% (N=100) av ungdommen sier at de kun i noen/liten/svært liten grad har hatt en reell påvirkning knyttet til planlegging eller gjennomføring av sine ettervernstiltak
- 40 % (N=100) av ungdommene opplever å ha hatt en reell påvirkning knyttet til planlegging eller gjennomføring av sine ettervernstiltak
- 48,4 % (N=31) av ungdommene som har bodd i fosterhjem som ettervernstiltak, sier de ikke har fått noe annet tiltak, 45,2 % sier de i tillegg får oppfølgingssamtaler, 19,4 % får i tillegg råd og veiledning og 9,7 % får økonomisk støtte/hjelp til sparing
- 75,1 % (N=16) er fornøyd med sitt ettervernstiltak, 12,6 % i noen grad/liten grad og 12,5 % vet ikke
- 4,3 % (N=14) av ungdommen som mottar eller har mottatt ettervernstiltak sier at ettervernstiltaket har/har hatt positiv betydning for hvordan de har det i livet i dag, 14,3 % sier ettervernstiltak hverken har/har hatt en positiv eller negativ betydning, og 21,4 % vet ikke
- 71,4 % (N=14) av ungdommen som mottar eller har mottatt ettervernstiltak, sier at tiltaket har hatt positiv betydning for hvordan livet blir i fremtiden
- 9,9 % (N=1187) av fosterforeldrene sier de har ungdom under ettervern boende hos seg som ettervernstiltak, 0,9 % har avtale om oppfølging av ungdom under ettervern utenfor hjemmet og 10 % sier de har kontakt med ungdommen uten at det er formalisert som et etterverntiltak
- 71,5 % (N=864) av fosterforeldrene ønsker rettighet til å kunne påklage ettervernstiltaket til ungdommen
- 61,1 % (N=144) av fosterforeldrene der, barnevernet hadde snakket om ettervern, sa at dette skjedde når ungdommen var mellom 16 og 17 år, 27,1 % sa at det skjedde før ungdommen var 16 år, og 9 % sa at det var først etter at ungdommen var 18 år
- 47,3 % (N=258) av fosterforeldrene sier at ingen – hverken de, ungdommen eller foreldrene, har fått tilstrekkelig informasjon om muligheter for tiltak under ettervern
- 44,6 % (N=95) av fosterforeldrene mener ungdommen får gode og tilpassede ettervernstiltak, 22,4 % er uenige i dette og 19,1 % er hverken enige eller uenige
- 49,5 % (N=95) av fosterforeldrene mener de får nødvendig kompensasjon i ettervernperioden, mens 33,7 % er ikke enig i at de får nødvendig kompensasjon

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Ettervern må lovreguleres og gis et konkret innhold slik at ungdommen vet hvilke alternativ som finnes, og får rettskrav på disse.
- Ettervern er siste mulighet til å gi hjelp på veien til en trygg voksentilværelse. Da må man satse og heie ekstra i innspurten, ikke ta bort tiltak som ungdommen trenger.
- At barnet fyller 18 år, skal ikke bety at ungdommen mister rett til tiltak i fosterhjemmet, eller at det reduseres, dersom dette er behovet. Alder er i seg selv ikke et kriterium for endring av tiltak. Tiltak og ytelser til fosterhjemmet må ikke reduseres der hjemmet er et viktig ettervernstiltak.
- Det offentlige må også dekke ettervernstiltak for ungdom som er lærlinger i yrkesutdanning. Disse skal ikke selv betale for ettervernstiltak og utgiftsdekning.
- Alle med rett til ettervern skal få en voksen som bistår de med alt fra økonomi til matoppskrifter og skifte av dekk på bilen.

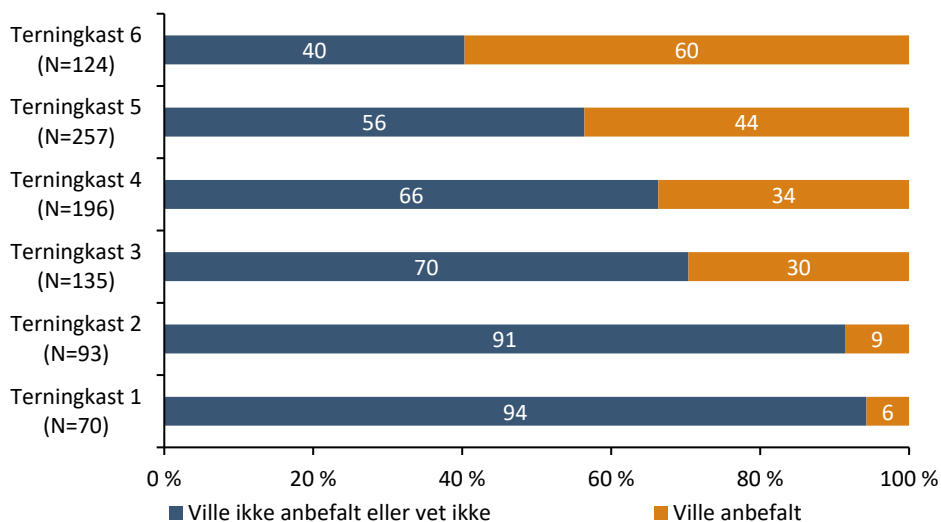
7. Terningkast til kommunene

Fordeling av terningkast mellom 1 og 6 (der 6 er best) for fosterforeldrenes totalopplevelse av ansvarlig barnevernstjeneste sin oppfølging, innsats, forståelse, samarbeid etc. i perioden 2022 til 2024.

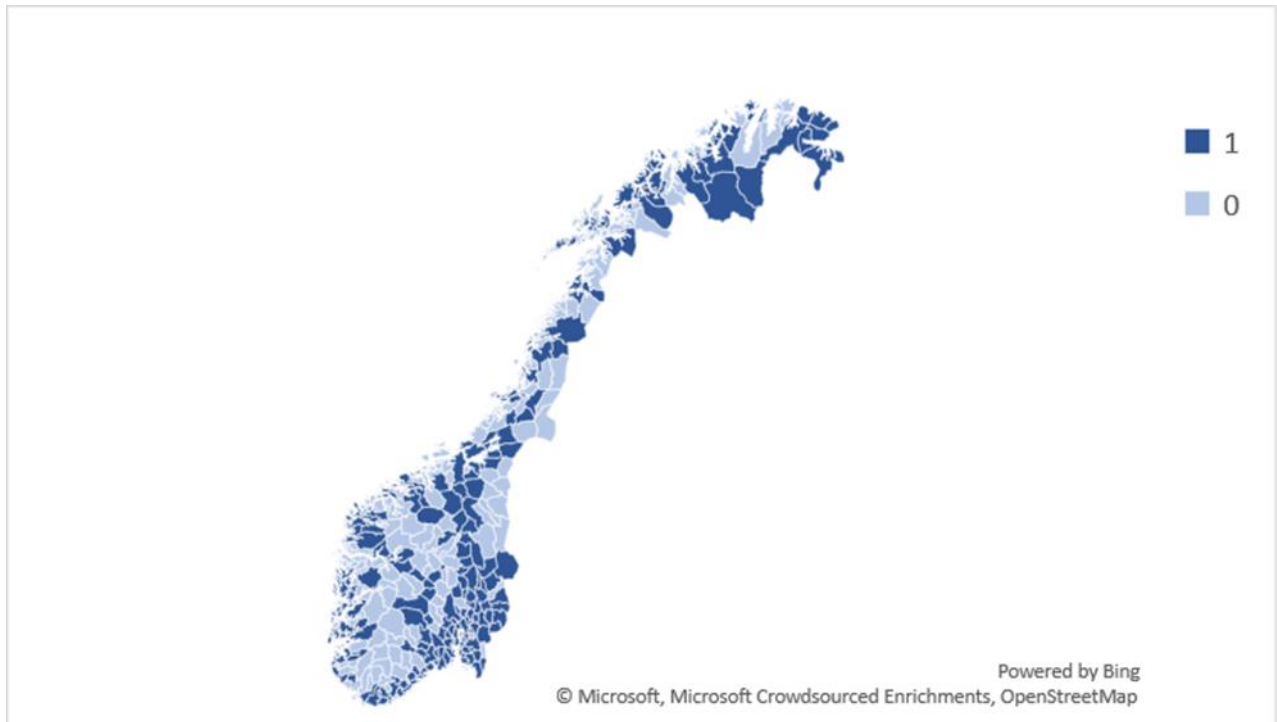
Kilde: Fosterhjemundersøkelsen 2022, 2023 og 2024

Terningkast mellom 1 og 6 (der 6 er best) for fosterforeldrenes totalopplevelse av ansvarlig barnevernstjeneste sin oppfølging, innsats, forståelse, samarbeid etc. fordelt på hvorvidt fosterforeldrene anbefaler andre å bli fosterhjem eller ikke.

Kilde: Fosterhjemundersøkelsen 2024

De 1305 fosterforeldrene som har svart på årets undersøkelse kommer fra disse kommunene:

8. Overordnede anbefalinger fra Norsk Fosterhjemsforening

- for å styrke stabilitet rundt barn i fosterhjem og rekruttering av fosterforeldre

- Rettigheter for barn i fosterhjem og fosterhjemmet må forankres i lov og forskrift, for å ivareta barnets og fosterhjemmets behov og rettsikkerhet.
- Styrk barnas rettssikkerhet ved å gi fosterforeldre prosessuelle rettigheter i komplekse og viktige situasjoner som samvær, tilbakeføring og flytting til annen omsorgsbasis.
- Det offentlige må bære all økonomisk og juridisk risiko i et fosterhjemsoppdrag, ikke fosterhjemmet.
- Fosterforeldre må få utvidede lovhjemlede rettigheter som innebærer rett til innsyn i offentlige dokumenter som gjelder barnet og fosterhjemmet og klagerett på offentlige avgjørelser som gjelder barnets hverdagsliv innen barnehage, skole, helse etc.
- Frikjøpte fosterforeldre og beredskapshjem må få rettigheter som gir trygge og forutsigbare arbeidsforhold, da dette er deres jobb.
- Det må settes grense for hvor lenge barn skal bo i midlertidighet i et fosterhjem. Barn skal etter en tid ha krav på innføring av tiltak som sikrer tilhørighet til fosterhjemmet.
- Alle barn må få medvirke i egen sak, og ingen barn skal tvinges til samvær.
- Barnas foreldre må gis oppfølging slik at disse settes i stand til å mestre gode samvær og mulig tilbakeføring der dette er til det beste for barnet.
- Ettervern må satses på og gis et lovhjemlet innhold og egne budsjetter. Alle unge voksne som er under ettervern, må ha rett på en trygg voksen som er der for dem ut ettervernfasesen.

Vi ser med glede at nåværende regjering, med Barne- og familieminister Kjersti Toppe i spissen, virkelig har lyttet og anerkjent det voksne og ungdom har sagt i Fosterhjemsundersøkelsene. Det er klokt å lytte til de som har skoene på, da får man mer treffsikre lover, rammer og tjenester.

Høringen med forslag til endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsreform), kommer med mange og gode forslag som vil øke rettsikkerheten til barn i fosterhjem, utvide rettighetene til fosterforeldre til å ivareta barna, sikre bedre klagerettigheter til fosterforeldre og kompensere for tjenestepensjon til frikjøpte fosterforeldre. Dette er saker vi har kjempet frem på vegne av våre medlemmer, og endelig blir dette tatt på alvor. Vi tror at dette vil sikre bedre stabilitet i fosterhjemmet, og bidra til at flere tør å gå inn i et fosterhjemsoppdrag. Vi tar et stort steg i å løse fosterhjemskrise hvis Stortinget vedtar disse forslagene.

[1 krone investert i fosterhjem gir 11 kroner tilbake til samfunnet, ifølge Menon Economics.](#) Dette burde være enkel matte for enhver nasjonal eller lokal politiker!

Profesjonalisering av fosterhjemsfeltet, både når det gjelder økt rettsikkerhet og rettigheter til barna og de voksne, forutsigbarhet i tjenestene som ytes rundt et fosterhjemsoppdrag, økonomi og tryggere arbeidsforhold for fosterforeldre, er en utvikling som er helt nødvendig for å oppnå stabilitet rundt barna som trenger det mest og få enda flere gode fosterhjem.

Forutsigbarhet, trygg økonomi og trygge arbeidsforhold i et fosterhjem gjør ikke kjærligheten mindre – kjærligheten til barna får enda større muligheter til å vokse.

Oslo, 7. mai 2024

Generalsekretær
Norsk Fosterhjemsforening